

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Приймальна комісія

ПРОГРАМА

**фахового вступного випробування
для вступників на навчання
за спеціальністю 054 «Соціологія»
(на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»)**

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальні відомості. Програма складена відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців за спеціальністю 054 «Соціологія» галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Прийом абітурієнтів, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) «Молодший спеціаліст» для здобуття освітнього ступеню (ОС) бакалавр за спеціальністю 054 – «Соціологія» проводиться за результатами фахових вступних випробувань із професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Вони відбуваються у формі письмового випробування.

Мета вступного випробування полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань і практичних умінь і навичок, здобутих у результаті вивчення нормативних і варіативних дисциплін за програмою підготовки фахівця ОКР "Молодший спеціаліст".

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння дисциплін передбачених навчальним планом для підготовки за ОС бакалавр за спеціальністю 054 – «Соціологія» абітурієнти повинні мати освіту за напрямом «Молодший спеціаліст». Також вступники повинні володіти наступними компетенціями в галузі соціальної роботи:

1. Загальнопрофесійні компетенції:

- уміння застосувати на практиці базові та інструментальні цінності соціології, розуміння соціальних і психологічних наслідків своєї професійної діяльності;
- дотримуватись етики соціолога, поваги до учасників соціологічної діяльності
- вивчати суб'єкти конкретної діяльності та взаємовідносини між ними;
- виявляти соціальні проблеми та конфліктні ситуації, використовувати превентивні заходи щодо їх прояву;
- готовність до участі в підготовці, організації і проведенні соціальних досліджень з метою виявлення соціально значимих проблемних

ситуацій, визначення стратегій, методів їх вивчення і вироблення рекомендацій з їх вирішення;

- володіння навичками обробки соціологічних даних і соціальної статистики на основі використання сучасних інформаційних технологій, спеціалізованого програмного забезпечення;
- уміння оформляти і представляти результати науково-дослідницької і науково-прикладної роботи у відповідності із нормативними документами та стандартами;
- вивчати суб'єкти конкретної діяльності та взаємовідносини між ними;
- виявляти соціальні проблеми та конфліктні ситуації, використовувати превентивні заходи щодо їх прояву;
- проявляти компетентність, уважність при проведенні соціологічної роботи;
- вивчати суб'єкти конкретної діяльності та взаємовідносини між ними;

2. Спеціалізовано-професійні компетенції:

- на основі аналізу державних нормативно-правових документів про суспільні об'єднання, програмних документів суспільних об'єднань та результатів соціологічних досліджень, використовуючи критерії класифікації суспільних об'єднань і рухів та ознаки соціальних інститутів та спільностей, визначати їх функції в конкретній державі, тип конкретного суспільного об'єднання та його місце в соціальній структурі;
- під час виконання професійних обов'язків, використовуючи комп'ютерні системи автоматизованого перекладу та електронні словники, робити переклад іншомовної інформації;
- розширювати власну систему знань, безперервно підвищувати інтелектуальний рівень та рівень професійної майстерності на основі самоосвіти;
- визначати та обґрунтовувати стратегічні і тактичні цілі при взаємодії з узагальненим об'єктом діяльності
- розвивати та германізувати взаємовідносини в процесі соціальної взаємодії.
- на основі аналізу програмних документів політичних партій, результатів соціологічних опитувань населення щодо довіри владі та конкретним політичним лідерам, за допомогою критеріїв легітимності і ефективності політичної влади та її ресурсів визначати наявність легітимності влади, її ефективність а також тип легітимності влади в конкретній державі.
- на основі виробничих завдань, використовуючи методіку складання фахової документації, термінологічні словники тощо, дотримуючись норм сучасної української літературної мови та принципи професійного спілкування, спілкуватися з учасниками трудового процесу, складати професійні тексти та документи, здійснювати аналіз і корегування текстів;
- в умовах усних ділових контактів з використанням прийомів і методів усного спілкування і відповідних комунікативних методів, застосовувати прагматичну компетенцію з метою ефективного виконання професійних завдань;

- на основі аналізу результатів власних спостережень, використовуючи процедури соціологічного аналізу, визначати стан і дієздатність трудового колективу;

Обов'язковою умовою також є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Програма вступного випробування розкриває структуру та зміст іспиту для конкурсного зарахування до ДВНЗ «УжНУ» на навчання за першим освітнім рівнем («бакалавр») за спеціальністю 054 – «Соціологія» галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Зміст складено у відповідності до вимог професійної підготовки фахівців даної спеціальності, що зазначені в освітньо-професійній програмі (ОПП).

Відбір навчальних дисциплін і переліку тем програми заснований на комплексному підході до соціології як науки і практичної діяльності, відображає нерозривний зв'язок теоретичних і практичних знань в діяльності фахівців системи соціального захисту населення. Програма іспиту охоплює тематику наступних навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Соціальна структура і соціальна стратифікація», «Історія соціологічних теорій і вчень».

До іспиту допускаються особи, які успішно пройшли всі попередні атестаційні випробування, передбачені навчальним планом.

У зв'язку з тим, що міждисциплінарний вступний іспит носить комплексний характер, при підготовці до нього студенти повинні, в першу чергу, вивчити рекомендовану в програмі літературу і повторити матеріали лекційного курсу із загально-професійних та спеціальних професійних дисциплін. Важливим етапом підготовки до міждисциплінарного іспиту є прослуховування оглядових лекцій, на яких студент має можливість під керівництвом викладача уточнити незрозумілі питання, поповнити запас знань через обговорення у групі.

При розробці програми іспиту застосовані такі основні методичні підходи:

1. Для перевірки відповідності знань випускників та їх практичної підготовки вимогам кваліфікаційної характеристики до розділів програми вступного іспиту включені загально-професійні та спеціалізовано-професійні навчальні дисципліни, які студент мав опанувати на рівні молодшого спеціаліста, щоб мати можливість працювати за професією.

2. Вступне випробування має комплексний характер, тому його програма складається з узагальнених розділів програм профілюючих дисциплін для оцінки загального рівня кваліфікації випускника.

2. ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ПРОВОДИТЬСЯ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

ОС бакалавр:

1. Соціологія.

3. ТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ УСНОГО (ПИСЬМОВОГО ВИПРОБУВАННЯ)

Вступ до спеціальності

1. Фаховий статус сучасної соціологічної науки

Соціологія як професія.

Соціологія як навчальна дисципліна. Соціологія як наука

Формування соціологічних знань та умінь наукового пізнання суспільства

Позитивізм як соціологічна методологія

Організмичні та детерміністські теорії суспільства.

Марксистська теорія суспільного розвитку та матеріалістична соціологія.

Соціологічна теорія Е.Дюркгейма

Соціологічні ідеї та методологічний спадок М.Вебера. Емпірична соціологія.

Структурно-функціональний аналіз в соціології

2. Основи знань, умінь та навичок соціологічного дослідження

Програмування соціологічного дослідження

Вибірка одиниць обстеження

Опитування як метод збору соціологічної інформації. Метод спостереження.

Аналіз документів як джерело інформації

Обробка і аналіз соціологічної інформації

Соціологія і суспільна практика

Соціальна структура і соціальна стратифікація

1. Соціальна структура суспільства та її елементи

Структура суспільства як соціологічне поняття.

Особистість, соціальна група, соціальна спільнота у структурі суспільства.

Соціальні інститути як елементи соціальної структури суспільства.

Соціальні організації як складові соціальної структури суспільства

2. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність

Соціальна диференціація і стратифікація.

Проблема соціальної нерівності.

Основні теоретичні підходи до стратифікації.

Класова система сучасних суспільств.

Виміри соціальної диференціації і нерівності.

Соціальна мобільність: поняття і напрями досліджень.

Соціологічні методи дослідження соціальної стратифікації і соціальної мобільності.

Політична, економічна та професійна стратифікації.

Гендерна стратифікація.

Вікова стратифікація.

Територіальні особливості структурного формування особистості.

Стратифікація в контексті соціології міста.

Історія соціологічних теорій і вчень

1.Протосоціологія: формування та розвиток уявлень про суспільство і місце людини в ньому.

Соціальна думка в період античності.

Соціальні ідеї християнства.

Соціальна думка за доби Середньовіччя.

Соціальні вчення періоду Відродження та Реформації.

Соціальні ідеї Нового Часу.

Соціальні погляди періоду Просвітництва.

Розвиток соціальних поглядів на Україні за доби Середньовіччя та в Новий час.

2.Виникнення соціології як самостійної науки.

Соціологія Еміля Дюркгейма.

Соціально-політичне вчення Карла Маркса.

Соціологія Макса Вебера.

Еволюція соціологічної думки в Україні.

Становлення та розвиток американської соціології.

Теорія соціального обміну та біхевіористський напрямок в соціології.

Соціологія Пітіріма Сорокіна.

3. Сучасний етап розвитку соціології

Американська соціологія 20–60-х років

Німецька соціологічна думка першої половини ХХ ст.

Соціологічна думка Франції

Структурний функціоналізм і його альтернативи

Феноменологічна соціологія і етнометодологія

Новітні напрями розвитку соціологічної теорії

4. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

При усному / письмовому випробуванні екзаменаційний білет включає 4 питання, які, відповідно, розкриваються вступником в усному чи письмовому вигляді.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Критерії оцінювання співбесіди

Критерії оцінювання усного (письмового) випробування

Виконання завдань оцінюється за такими критеріями:

- повнота й ґрунтовність викладу навчального матеріалу;
- аргументованість тверджень;
- суб'єктне усвідомлення змісту;
- термінологічна коректність.

Оцінювання 1 теоретичного питання екзаменаційного білету усного (письмового) випробування подано у таблиці

Алгоритм оцінювання теоретичного питання	Кількість балів (максимальна кількість)
---	---

	балів за 1 питання – 50)
Повне засвоєння та суб'єктне усвідомлення матеріалу. Твердження чітко аргументовані. Продемонстровано термінологічну грамотність	40-50
Повне засвоєння матеріалу, але недостатнє суб'єктне його усвідомлення. Нечітка аргументація тверджень. Часткова термінологічна некоректність.	30-39
Часткове засвоєння матеріалу, суб'єктне його не усвідомлення. Аргументація відсутня. Термінологічна неграмотність.	20-29
Теоретичний матеріал не засвоєно. Аргументація відсутня. Термінологічна неграмотність.	10-19

Максимальна оцінка за відповідь на екзаменаційний білет усного (письмового) випробування складає 200 балів (4×50). Аналогічно тестовому контролю знань, оцінку «відмінно» отримують абітурієнти, які отримали за результатами випробування 180-200 балів, оцінку «добре» – 150-179 балів, оцінку «задовільно» – 120-149 балів, «незадовільно» – 119 балів і менше.

Розроблені критерії дають можливість:

- адекватно оцінити виконання студентами тестових завдань або питань усного (письмового) випробування;
- виявити якісний рівень засвоєння теоретичних знань і сформованості вмінь, передбачених програмою;
- зробити відповідний загальний висновок про рівень сформованості у майбутніх фахівців професійної компетентності, про їхню готовність творчо здійснювати фахову діяльність.

6. ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА / РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА / ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

Вступ до спеціальності

1. Комаров М.С. Размышления о предмете социологии.// Социс, 1990, №11.
2. Комаров М.С. Введение в социологию. — М., 1994.
3. Кравченко А. И. Общая социология. — М., 2002.
4. Краткий словарь по социологии / Под ред. Г. М. Гвишиани. — М., 1989.
5. Лапин Н.И. Предмет и методология социологии// Социс, 2002 №_ с.106-119.
6. Лукашевич Н. П., Туленков Н. В. Введение в специальность. — К., 1997.
7. Лукашевич Н. П., Туленков Н. В. Социология. — К., 2002.
8. Маркевич Д. Общая социология. — М., 1998. - С.41-69.

9. Масионис Дж. Социология. — 9-е изд. — СПб., 2004.
10. Попова И. М. Соціологія. Пропедевтичний курс: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — К., 1996. -271с.
11. Попова И. М. Социология. Введение в специальность. — К., 1997.
12. Радугин А.А., Радугин А.К. Социология: курс лекций. М., 1996. — С.10-20.
13. Социология / Г. В. Осипов и др. — М., 1990.
14. Социология. Учебник для вузов./ В.Н. Лавриненко, Н.А. Нартов, О.А. Шабанова, Г.С. Лукашова; Под ред. проф. В.Н. Лавриненко.- 2-ое изд., переработ. и доп.-М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000, с. 7-28.
15. Фролов С. С. Социология. — М., 1999.

Соціальна структура і соціальна стратифікація

1. Аверин А. Н. Социальная структура общества. - М.. 2006.
2. Гидденс Э. Социология. — М.. 1999.
3. Добренъков В.П., Кравченко А.И. Социология: Социальная структура и стратификация. М.. 2000. Т.2.
4. Радаев В.В., Шкаратан О.И. Социальная стратификация. - М.. 1995.
5. Социальное расслоение и социальная мобильность. - М.. 1999.
6. Социально-стратификационные процессы в современном обществе. - М.. 1993. - Кн.1.
7. Социология: Учебник/Под ред. проф. Ю.Г. Волкова,- М.. 2003.
8. Щепанский Я. Элементарные понятия социологии. — М., 1969.
9. Додаткова література
10. Балабанова Е.С. Андеркласс: понятие и место в обществе// Социологические исследования, - 1999, - №12.
11. Бауман З. Мыслить социологически. — М.. 1996.
12. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. М.. 1999.
13. Будон Р. Место беспорядка. Критика теорий социальных изменений. — М.. 1998.
14. Гидденс Э. Стратификация и классовая структура// Социологические исследования. - 1992. -№9-11.
15. Головачев Б.В., Косова Л.Б. Высококатусные группы: штрихи к социологическому портрету// Социологические исследования. 1996. №1.

Історія соціологічних теорій і вчень

1. Александер Дж., Коломи П. Неофункционализм сегодня: восстанавливая теоретическую традицию // Социол. исслед. — 1992. — № 10.
2. Александер Дж. Нові теоретичні напрямки в соціології // Філософ. і соціол. думка. — 1992. — № 2.

3. Американская социологическая мысль / Р. Мертон, Дж. Мид, Т. Парсонс и др. — М., 1994.
4. Американская социология (традиции и современность). Екатеринбург, 1997.
5. Беккер Г., Босков А. Современная социологическая теория в ее преемственности и изменении. — М., 1961.
6. Голосенко И. А. История социологии как научная проблема // Социол. исслед. — 1976. — № 1.
7. Громов И., Мацкевич А., Семенов В. Западная теоретическая социология. — СПб., 1996.
8. Давыдов Ю. Н. История теоретической социологии // Социол. исслед. — 1993. — № 5.
9. Захарченко М. В., Погорілий О. І. Історія соціології — від античності до початку ХХ ст. — К., 1993.
10. Здравомыслов А. Г. Принцип рациональности в современной социологической теории // Социол. исслед. — 1990. — № 3.
11. Ионин Л. Г. Понимающая социология. Историко-критический анализ. — М., 1979.
12. Ионин Л. Г. Социология культуры. — М., 1979.